

In deze rubriek bespreken medewerkers van stichting LEV het Onze Vader (Matteüs 6:9-13) als Joods gebed. Ze lichten bijbelgedeelten toe aan de hand van rabbijnse literatuur.

‘Onze vader in de hemel’ (Matteüs 6:9) – de vertaling van *avinoe sje-ba-sjamajim*; letterlijk: ‘onze vader waarvan geldt die in de hemel’ – komt alleen voor in de versie in Matteüs. In de versie van Lucas (Lucas 11:2-4) ontbreken de woorden ‘in de hemel’. Matteüs gebruikt de term ‘vader in de hemel’ vaker (zie Matteüs 7:21).

Meer informatie op stichtinglev.nl

1) Over ‘onze vader’ ging de vorige bijdrage. Zie *Kerk & Israël Onderweg*, 20 (2), november 2018.

2) Zie ook de vraag: ‘De doop van Johannes, waar was die? Uit de hemel, of uit de mensen?’ (Marcus 11:30 / Matteüs 21:25). Hemel is hier overduidelijk een aanduiding voor God.

In de hemel

In de Bijbel wordt God vaker ‘onze vader’ genoemd: ‘Gij, Eeuwige, bent onze vader, onze-verlosser-sinds-eeuwig is Uw naam!’ (Jesaja 63:16).¹ Maar waarom dan de toevoeging ‘in de hemel’? Een uitdrukking die ook in de rabbijnse literatuur veel voorkomt:

‘Op wie kunnen we nog vertrouwen? Op onze vader in de hemel.’
Misjna Sota 9,15

Als refrein op situaties van ellende die voorafgaan aan de komst van de messias, wordt God ‘onze vader in de hemel’ genoemd.

Vaak wordt ‘in de hemel’ opgevat als een plaatsbepaling: Onze vader *die* in de hemel *is*. Zoals ook de psalmttekst lijkt te suggereren: ‘Naar U sla ik mijn ogen op, naar U die in de hemel *zit*’ (Psalm 123:1). Maar toch wordt de hemel in de Tenach niet gezien als de woonplaats van God:

‘De hemel en de hemel van de hemel kunnen U niet bevatten.’
1 Koningen 8:27

En:

‘Beseffen zul je en ter harte nemen dat de Eeuwige, dat Hij dé God is in de hemel boven en op de aarde beneden; verder *geén*.’ *Deuteronomium 4:39*

Door God in de hemel te plaatsen, doe je God tekort.

Hemelse vader

Als ‘in de hemel’ geen plaatsbepaling is, hoe is het dan wel te duiden? In de midrasj-verzameling Sifree wordt God ‘vader in de

hemel’ genoemd om Hem te onderscheiden van de vader op aarde.

Vader in de hemel betekent dus ‘hemelse vader’ – tegenover aardse vader, ‘goddelijke vader’ – tegenover menselijke vader (zie ook Matteüs 6:32).

Dit wordt nog versterkt door het gegeven dat de rabbijnse literatuur ‘hemel’ vaak gebruikt als naam van God. We zien de sporen daarvan ook in het Nieuwe Testament. Waar Matteüs het heeft over het ‘koninkrijk van de hemel’ (Matteüs 5:3), spreekt Lucas over het ‘koninkrijk van God’ (Lucas 6:20). ‘De hemel’, dat is God.²

Op de hemel

Misschien dat er nog iets meespeelt. Het Onze Vader is een gebed. En een gebed vereist ‘gerichtheid des harten’ (*kawwana*): ‘Hij die bidt, moet zijn hart richten’ (t.Berachot 3,4). Dat wil zeggen: aandacht hebben voor de woorden van het gebed. Maar dat niet alleen:

‘Onze meesters leerden: hij die bidt, moet zijn hart richten op de hemel’
b.Berachot 31a.

Door tot de ‘vader in hemel’ te bidden, richten we ons op de hemel, op God. Opdat God ons hart bevestigt en luistert met Zijn oren (zie Psalm 10:17).

VRAAG:

Wat vindt u van de zin: ‘Door God in de hemel te plaatsen, doe je God tekort?’